

Reportatge. L'orgue clàssic de l'església va ser destruït durant la Guerra Civil el 1936. Tot just aquesta setmana es compleix el tricentenari de la seua construcció

L'església parroquial de Gandesa, capital de la Terra Alta. FOTO: JOAN REVILLAS

300 ANYS DE L'ORGUE DE L'ESGLÉSIA DE GANDESA

MAITE DEOSDAT / FRANCISCO CABRERA
GANDESA

Si ens endinsem en la història de la parròquia de Gandesa descobrim que cap al segle XVIII es podia trobar un orgue clàssic que donava una major majestuositat a l'església, on les cerimònies devien tenir per força una gran espectacularitat a l'hora de la seva celebració.

Posant-li una mica d'imaginació, es podria pensar com seria la situació i la sonoritat que podia tenir aquest instrument i la solemnitat que podia donar, ja que si una nota d'un petit orgue fa sentir tremolins a tot el cos, quina sensació devia fer aquell orgue immens; la llàstima es que sol ho podem imaginar, ja que no queda ni rastre d'un instrument que podia ser el seu punt turístic quasi bé més important, apart de la seva famosa portalada.

La música ha estat present sempre en la petita història de cada poble i ha estat present en els batejos, en els esdeveniments de famílies o festes del poble i en el

seu adéu en els enterraments; arribades i adéus molt emotius que un orgue donaria alegria o tristor al voltant dels sentiments de cada moment.

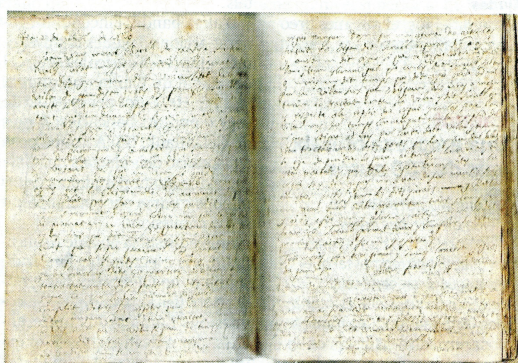
Un dels rectors de l'església de Gandesa va ser mossèn Domènec Mauri i Valdepérez, que nasqué l'any 1874 i ordenat prevere l'any 1901; fou coadjutor primer i després regent de la localitat de la Fatarella; ecònom de Tivissa i rector de Corbera d'Ebre.

Des de 15 de juny de 1915 fins al juliol de 1936 fou rector arxipreste de Gandesa. Aquest mossèn era un intel·lectual i en el seu llibre titulat *Antologia eclesiàstica* es contempla com descriu l'instrument de l'orgue.

Va a ser l'últim organista a tocar l'orgue de Gandesa, destruït l'any 1936.

Compra amb espècies

El 2 de juliol de 1719 Joan Vicens menor, batlle de Gandesa, i Antoni Valls, jurat major, en nom de la Universitat de la vila li encarreguen a Francesc Turull, orguener, la comanda de la construcció d'un

Acta on es verifica la compra de l'orgue de Gandesa amb espècies.

FOTO: MAITE DEOSDAT

orgue, quedant devent els senyors jurats la meitat del preu de cost; el tracte fou pagar la meitat, que eren trenta quarteres de blat el mateix any i prometent-li el creixim (el creixim era el blat que l'any següent creixia al rostoll de la llavor que havia germinat, ja que antigament les terres de sem-

bradura quedaven un any sense llaurar).

O sigui que el tracte que li prometien era 50 quarteres de blat tots els anys fins que Francesc Turull estigué pagat i així complint els requisits de la capitulació.

Si fos any de mala collita se'n faria càrrec el Mon de Pietat, que

era la caixa de l'església (eren els diners dels particulars i que exercia la funció de banca, cobrant i pagant interessos, segons si presaven diners o els deixaven per rentabilitzar-los).

Cal dir que el mossèn Dr. Onofre Català ja esmenta un orgue al 1638, que es va deure canviar per un de nou o potser s'hauria cremat a la Guerra dels Segadors més endavant.

La saga Turull de Queretes

Els Turull de Queretes han passat a la història per tenir entre els seus membres uns personatges extraordinàriament destres en la construcció d'orgues per a les esglésies, i van tenir el taller durant molts anys al poble de naixement.

La primera obra va ser la de Fontdespatla el 1704; el 1718 va construir l'orgue de Massalió; abans del 1720 va fer l'orgue de l'església de Montalvá; i entre el 1717 i 1720 va construir la seva obra més important, l'orgue de Morella; seguidament l'orgue contemporani de Calaceit del 1721-1725; i el 1729 l'orgue de Sorita, ajudat pel seu fill.

A Queretes es conserva la seva casa natal coneguda com casa Turull o casa Sanz, situada al carrer San Antonio número 18, molt propera a la capella de San Antonio de Padua. Les balconades tenen una barana de ferro forjat sostingudes sobre mènsules decorades amb cares. La família provenia d'un alt estat econòmic, circumstància que es veia reflectida amb nombrosos edificis.

Durant les diverses construccions dels orgues s'establia al mateix poble, o sigui va estar domiciliat a part de Queretes, a Gandesa, Morella i a Calanda.

Família il·lustre

Per les seves aptituds musicals i constructores, la família Turull durant els segles XVII i XVIII demostra amb les cases que va construir i orgues que era una de les famílies principals del poble amb una immensa fortuna. Cosa que també es demostra amb el pagament de la construcció de la capella de Sant Antoni al 1758 en agraïment per no sofrir cap accident en la construcció de vuit edificis de planta noble entre els quals està la casa Sanz de 1746, casa Huesa (actual casa Salado), o casa Alfonso Celma de la plaça Espanya al 1702.

Es calcula que Francisco Turull I va morir cap a l'any 1732, any que els seus fills deixarien Morella per instal·lar-se primer al Forcall i més tard al 1740 a Calanda, ciutat natal de la seua dona Joana Portoles, descendent d'una família pròspera i il·lustre.